

ID 1536
C-2

2.110510137003

14-18-1993

WESSEM
gemeente Wessem

BESCHERMDE STADS- EN DORPSGEZICHTEN

BESCHERMDE STADS- EN DORPSGEZICHTEN

INGEVOLGE ARTIKEL 35 VAN DE MONUMENTENWET 1988

WESSEM, gemeente Heel

Aanvulling op de toelichting bij het besluit tot aanwijzing van Wessem als beschermd dorpsgezicht.

Resultaat gevoerd overleg

De gemeenteraad van Wessem heeft unaniem ingestemd met het voorstel tot aanwijzing van de oude kern. Gedeputeerde Staten van Limburg stellen enkele kleine grenscorrecties voor, maar kunnen overigens instemmen met de voorgestelde aanwijzing. De Rijksplanologische Commissie kan zich verenigen met de voorgestelde correcties en ondersteunt het voorstel tot aanwijzing van de oude kern Wessem.

ERRATUM

In verband met de inwerkingtreding van de Monumentenwet 1988 per 1 januari 1989 dient in de plaats van "artikel 20 van de Monumentenwet" gelezen te worden: "artikel 35 van de Monumentenwet 1988".

De verwijzing "artikel 37, lid 8 van de Wet op de Ruimtelijke Ordening" dient vervangen te worden door "artikel 36, eerste lid, van de Monumentenwet 1988".

BESCHERMDE STADS- EN DORPSGEZICHTEN

INGEVOLGE ARTIKEL 20 VAN DE MONUMENTENWET

WESSEM gemeente Wessem

Toelichting bij het besluit tot aanwijzing van de kern van Wessem als beschermd dorpsgezicht.

Het beschermde dorpsgezicht omvat het op bijgevoegde kaart (Rijksdienst voor de Monumentenzorg, tekeningnummer 190 I) door een stippellijn omgrensde gebied.

Publikatie van de **Rijksdienst voor de Monumentenzorg**.

Maart 1987.

Inleiding

De kern Wessem is gelegen aan de Maas ten zuidwesten van Roermond op de zuidwestelijke punt van het Maasterras. De huidige ruimtelijke structuur vindt zijn oorsprong in de Middeleeuwse handelskern, toen Wessem een niet onbelangrijke schakel in de Maashandel vormde.

De landschappelijke situatie rond Wessem is in de 20ste eeuw, ten gevolge van grote infrastructurale werken en industrialisatie, wezenlijk veranderd. De kern Wessem is in deze eeuw aanzienlijk uitgebreid met nieuwbouwwijken. De ruimtelijke structuur in de historische kern is echter in hoofdopzet nagenoeg onveranderd gebleven. Dit gegeven vormt in samenhang met het nog in belangrijke mate historische waardevolle bebouwingsbeeld de aanleiding tot de aanwijzing van Wessem als beschermd dorpsgezicht ingevolge artikel 20 van de Monumentenwet.

Ontstaan en ontwikkeling

Wessem is ontstaan op een van nature gunstige vestigingsplaats, op de zuidwestelijke punt van een holocene middenterras dat in de vorm van een eiland in het Maasdal ligt. Het terras werd aan drie zijden begrensd door water: in het westen door de Panheelder- en Thornderbeek en in het zuiden en oosten door de Maas.

De naam Wessem is mogelijk van Germaanse oorsprong en zou zijn afgeleid van 'wisu' = goed en 'haima' = woonplaats.

Onduidelijk is of de aanwezigheid van de Romeinse weg van Maastricht naar Xanten, op enige afstand oostelijk van Wessem, van invloed is geweest op bewoning aldaar. Een aftakking van deze weg liep mogelijk via Wessem, doch dit wordt niet bevestigd door archeologische vondsten.

Gezien de opkomst van de handel over de Maas in de Merovingische tijd is het waarschijnlijker dat Wessem tussen ongeveer 600 en 900 is ontstaan. Wessem was namelijk opgenomen in een keten van aanlegplaatsen langs de Maas, waaronder achtereenvolgens Meeswijk - Wessem - Blerick, die een dagvaart van elkaar verwijderd lagen.

Wessem zou zijn gesticht vanuit het nabijgelegen Heel, dat door de opkomst van de handel over de Maas een 'portus' (havenplaats) wenste. Wessem ging deel uitmaken van één domein waartoe ook Heel, Beegden en Graethem behoorden. De oudste kerk van het domein stond in Heel. In Wessem stond, op de meest zuidwestelijke punt van het Maasterras, een jongere dochterkerk, die gewijd was aan de H. Merardus. Fundamen-

ten van het koor dateren uit het begin van de 11de eeuw. Daarvoor heeft er op dezelfde plaats waarschijnlijk nog een bedehuisje gestaan.

In 965 werd 'Wesheim' conform het testament van de aartsbisschop van Keulen, aan de abdij van de H. Pantaleon geschonken. Deze had hij zelf, mogelijk pas een jaar daarvoor, met keizerlijke toestemming opgericht. De relatie tussen Wessem en de Keulse abdij was echter van dermate weinig betekenis, dat er geen directe invloed van uitging op de ruimtelijke ontwikkeling van Wessem. Wel was het gevolg dat de heren van Horn, die op verzoek van de abdij als beschermheren optraden, zichzelf al snel als erfelijke heren van Wessem beschouwden.

In 1219 ontvingen zij Wessem als leengoed van de Keuls abdij. Honderd jaar later, in 1329, droegen zij 'Wesheim' over aan de Graaf van Gulick, om het direct weer in leen terug te ontvangen. De heren van Horn vestigden hun zetel echter in Weert, zodat ook daarvan op de ruimtelijke ontwikkeling van Wessem geen stimulerende invloed uitging.

Blijkens een oorkonde uit 1118 sprak de toenmalige Luikse bisschop over het vis-, tol-, haven-, en muntrecht van 'Wesheim'. Door al deze rechten werd Wessem waarschijnlijk als stad aangezien. Boven- genoemde rechten verwijzen inderdaad naar meer dan alleen een agrarisch bestaan. Een officiële verlening van stadsrechten heeft Wessem echter nooit gehad.

Uit de Middeleeuwen is geen kaartmateriaal van Wessem bekend waaruit de ruimtelijke structuur van de nederzetting zou kunnen blijken. De oudst bekende ruimtelijke structuur vertoont overeenkomsten met die van een aantal andere langs de Maas gelegen grote dorpen, zoals Urmond, Elsloo en Eijsden. Waarschijnlijk is Wessem, net als deze andere dorpen, ontstaan langs een parallel aan de rivier lopende hoofdstraat, met dwars daarop enkele kleinere straatjes naar de rivieroever toe en een tussen de hoofdstraat en de Maas (excentrisch) gelegen kerk. Deze hoofdstraat, gerepresenteerd door de Steenweg, heeft dan in de loop der tijd een vrij dichte bebouwing van voornamelijk koopmanshuizen gekregen. De Steenweg liep in oostelijke richting naar een markt. Deze markt lag vermoedelijk aan de kruising van de landwegen van Thorn naar Pol (over de Steenweg) en van Heel naar de Maas (over de Marktstraat). De Havenplaats moet ten zuiden van de Steenweg gelegen hebben, maar deze wordt in de bronnen niet verder genoemd en heeft in de huidige ruimtelijke structuur ook geen sporen achtergelaten. Wel is er volgens sommige bronnen sprake van

stadsmuren, maar vermoedelijk doelde men daarbij op kademuuren, hoewel van geen van beide vondsten of afbeeldingen bekend zijn. Aan de noordzijde, de enige zijde die niet door water begrensd werd, was Wessem verdedigd door aarden wallen. Volgens sommige bronnen hebben er poorten in de wallen gezeten. Hier is evenmin ooit iets van teruggevonden.

Door de opkomst van de handel over land in de latere middeleeuwen, werd de Maas relatief minder belangrijk. De landweg ten noorden van Maastricht tussen Keulen en Antwerpen liep zo ver noordelijk van Wessem, dat juist Weert en Roermond, in tegenstelling tot Wessem, van deze ontwikkeling profiteerden. Tevens heeft de loop van de Maas zich tegen het einde van de Middeleeuwen langzaam verlegd, waardoor Wessem aan de zuidkant het contact met de rivier verloor. In de bedding van de (Oude) Maas is de mogelijk opzettelijk samengevoegde benedenloop van de Panheelder- en Thornderbeek gaan stromen.

De economische en ruimtelijke ontwikkeling van Wessem stagneerde diensgevolge in de late Middeleeuwen. Een aanwijzing hiervoor kan zijn gelegen in de verplaatsing van het tolrecht in de 13de eeuw en de munt in de 14de eeuw van Wessem naar Weert. Tevens werd in de 15de eeuw het veer naar Pol verplaatst.

Ook was het agrarische achterland van Wessem te klein om voor de handel belangrijk te kunnen zijn. Ofschoon de ontwikkeling van Wessem stagneerde, bleven tot in de 17de en 18de eeuw de maashandel en de regionale marktfunctie van Wessem op bescheiden schaal in stand, getuige onder meer de koopmanshuizen die in die periode met name aan de Steenweg zijn gebouwd.

Vanaf de 18de eeuw verdween de handelsfunctie nagenoeg en is de landbouw voor Wessem de economisch dominante factor. In de op een terras gelegen kern werden boerderijen gebouwd, mede omdat het landelijke gebied rondom Wessem tot de uiterwaarden van de Maas behoorde en zodoende regelmatig overstroomde. De boerderijen zijn over het algemeen van het Limburgse gesloten type, met grote inrijpoorten aan de straatzijde.

De kaart van Ferraris van 1771-1778 (bijlage 1) geeft een goed beeld van de ruimtelijke structuur van Wessem en haar landschappelijke situatie in de 18de eeuw. Duidelijk zijn de excentrische ligging van de Merarduskerk en de dichte, aaneengesloten bebouwing aan de Steenweg en rondom de Markt te zien. Langs de Helstraat en de (huidige) Klooster-

straat staat ook enige bebouwing. Voor het overige is er nauwelijks bebouwing aanwezig. Duidelijk zijn tevens de moestuinen achter de huizen te zien. De landschappelijke situatie wordt bepaald door weilanden in de uiterwaarden van de Maas en akkers op het terras, alsmede door de al eerder genoemde Panheelder- en Thornderbeek en de Maas. De Steenweg ontsluit Wessem in westelijke richting naar Thorn, de Polstraat, in het verlengde van de Steenweg, in oostelijke richting naar Pol en de Marktstraat in noordelijke richting naar Heel en Panheel.

In de verdere loop van de 18de en de 19de eeuw is de ruimtelijke structuur van Wessem en de landschappelijke situering niet wezenlijk veranderd, zoals te zien is op achtereenvolgens de kaart van Tranchot/Müffling opgemeten in 1806 (bijlage 2), de kadastrale minuut van 1820 (bijlage 3) en de kaart van Kuyper (bijlage 4). Ruimtelijke ontwikkelingen bleven beperkt tot een enkel incident. Zo werd in 1859 het Raadhuis op de Markt gebouwd, dat tevens dienst deed als schoollokaal en onderwijzerswoning. Hierdoor werd de oorspronkelijke noordwand van het plein, de Schoolstraat, tot een smalle straat.

Wel trad in de loop van deze eeuw een wezenlijke verandering op in de landschappelijke situatie rond Wessem. Zij veranderde van een min of meer agrarisch-cultuurlandschap in een industrielandchap. Zoals op de topografische kaart, verkend in 1934 (bijlage 5) reeds te zien is, is in de jaren dertig even ten noorden van Wessem, het kanaal van Nederweert naar Wessem gegraven. Hierdoor werd de verbinding naar Pol via de Polstraat onmogelijk. In 1966 werd de parallel aan het kanaal lopende autosnelweg Eindhoven-Maastricht, met daarin opgenomen een brug over de Maas, dicht langs Wessem aangelegd, waardoor het veer overbodig werd.

Een andere ingrijpende verandering deed zich voor met de aanleg van de Prins Mauritshaven direct ten zuidwesten van Wessem in 1970. Voor deze haven en de grindwinning zijn grote stukken van de uiterwaarden vergraven. Ter ere van de opening van de haven werd een beeld opgericht op een landtong tussen de ingang van de haven en de Maas. Tevens werd langs de Beekstraat een kade aangelegd en werden de benedenloop van de Panheelder- en Thornderbeek gedempt. Op die plaats werd een brede weg aangelegd. Daarmee verloor de Steenweg haar ontsluitingsfunctie naar Thorn.

In 1973 werden de weilanden tussen de Panheelderbeek en de Thornderbeek bestemd tot sportvel-

den en een begraafplaats. Thans is de industriële ontwikkeling aan de oostzijde van de Maas in het landschap sterk dominant en is de ligging van Wessem op een Maasterras nog nauwelijks herkenbaar.

De kern Wessem breidde zich rond de eeuwwisseling uit door bebouwing op de wallen. Pas na de oorlog breidde Wessem zich buiten de wallen uit in noordelijke en oostelijke richting, tot aan de autosnelweg. Ook binnen de voormalige wallen, ten oosten van de Markt, kwamen twee nieuwbouwcomplexen tot stand. Ook elders binnen de bestaande kern vond incidenteel verdichting plaats met nieuwbouw.

Huidig ruimtelijk karakter

Het huidig ruimtelijk karakter van de kern van Wessem wordt nog voor een belangrijk deel bepaald door het middeleeuws stratenplan en het overwegend historische bebouwingsbeeld. Met name spelen de kerksituatie, de Steenweg en de Markt een ruimtelijk structurerende en beeldbepalende rol.

De historische kern van Wessem wordt aan de westzijde begrensd door de Thornder- en Panheelderbeek, in het zuiden en zuidoosten door de Maas en in het noorden en noordoosten door de Wallenstraat/Burgemeester Joostenlaan. Het naoorlogse Wessem wordt op haar beurt ingesloten door de Panheelderbeek, de Maas, de autosnelweg Eindhoven-Maastricht en het kanaal van Nederweert naar Wessem.

Wessem wordt in westelijke richting ontsloten door de Burgemeester Joostenlaan naar Thorn en noordelijk via de Marktstraat naar Panheel en de aansluiting op de bovengenoemde autosnelweg.

Opmerkelijk is de excentrische ligging van de kerk, op de zuidwestelijke punt van het Maasterras. De oost-west oriëntatie van de kerk, waardoor de ingang juist niet naar de straat toegekeerd ligt, de iets hogere ligging en de afscheiding van de openbare ruimte door een keermuur, versterken de afzijdige ligging. De Steenweg loopt vanaf de Panheelderbeek in oostelijke richting, evenwijdig aan de kade, naar de Markt. Zij is relatief dicht bebouwd met grote (voormalige) koopmanshuizen, welke met de soms ten gevolge van verbreding asymmetrische topgevel naar de straat zijn gekeerd. Mede doordat de bebouwing vrij hoog is (veelal twee verdiepingen met een kap) en direct aan de straat is gelegen, is er sprake van een min of meer stedelijk karakter.

De bebouwing is vrijwel aaneengesloten, maar geeft een heterogeen

beeld door de wisselende hoogte, nokrichting, inrijpoorten en de aansluiting van zijstraatjes. Aan de Schoolstraat en Kroonstraat wordt de aaneengesloten bebouwing op een aantal plaatsen onderbroken door inritten en onbebouwde zij-erven. De hoekbebouwing van de Steenweg met de Monsieurstraat ontbreekt (ten gevolge van brand en sloop in de zestiger jaren). Op een aantal 17de en 18de eeuwse panden in de Steenweg staat door middel van muurankers het bouwjaar aangegeven.

De enige bijzondere openbare ruimte binnen de historische kern wordt gevormd door de rechthoekige markt. Zij wordt beheerd door het markante, vrijstaande gemeentehuis, dat op het plein staat en nagenoeg de hele noordwand in beslag neemt. De verdere bebouwing rondom het plein is eenvoudig van architectuur en klein van schaal. Aan de westzijde van het plein staan enkele brede, oorspronkelijk agrarische panden, met de nok evenwijdig aan de straat. Aan de oostzijde heeft de bebouwing van voornamelijk woonhuizen juist topgevels. De aaneengesloten bebouwing in een strakke rooilijn geeft ook de Markt een besloten karakter.

Aan de andere straten in de historische kern is de bebouwingsdichtheid minder groot. Naast veel oorspronkelijke boerderijen, schuren en muren langs de straat komen er ook onbebouwde percelen voor, waardoor een zicht mogelijk is op de schuren en (moes)tuinen op de particuliere binnenterreinen. De rooilijnen zijn hier over het algemeen wat vloeiender, terwijl ook hier en daar verspringingen in de bebouwing aanwezig zijn. In sommige straten, met name de Groeneweg en de Kerkstraat, is er sprake van een na-oorlogse verdichting. Aan de Beekstraat, welke sinds 1970 (weer) de kade vormt, zijn veel percelen onbebouwd en is de achterkant van de bebouwing aan de Groeneweg en de Polstraat te zien, wat een open en onsamenghangend beeld tot gevolg heeft. Aan de Kloosterstraat staat alleen aan de oostzijde bebouwing. Behalve het bejaardentehuis staan er nog enkele grote vrijstaande panden, waaronder het nieuwe politiebureau. In het gebied binnen de voormalige wallen ten oosten van de Markt is er verdichting met nieuwbouw op oorspronkelijk open terreinen. Deze nieuwbouw wordt ontsloten via de Polstraat en de Wallenstraat. Zij vormt een wezenlijke verstoring van de historisch-stedebouwkundige structuur ter plaatse. De Wallenstraat zelf is aan de buitenzijde nagenoeg geheel bebouwd. De lager gelegen tuinen achter deze bebouwing maken

de hogere ligging van de kern zichtbaar.

Ofschoon in de historische kern de woonfunctie domineert, is de voormalige agrarische functie in het bebouwingsbeeld nog goed herkenbaar. Op een aantal plaatsen, zoals in de Kroonstraat, is nog agrarische bedrijvigheid te vinden. Dat beeld wordt nog versterkt doordat op de grote particuliere binnenterreinen nog veel (moes)tuinen en (voormalige agrarische) schuren staan, welke soms zichtbaar zijn vanaf de zij- en achterstraten en zo de kern mede een agrarisch karakter geven.

Over het algemeen blijft het voorzieningsniveau – mede ten gevolge van de gestagneerde groei in het verleden en de afgelegen ligging thans – van zeer bescheiden omvang. Van een centrum in functionele zin is – ook aan de centraal gelegen Markt – geen sprake; de kern ademt voor het overige een sober, op het wonen gericht karakter. De bescheiden winkelfunctie concentreert zich binnen de historische kern in de Marktstraat. De horeca is geconcentreerd in de Wallenstraat, nabij het voormalige veer.

Van een visuele en functionele relatie tussen de historische kern en het omliggende gebied is nauwelijks sprake. Aan de noord- en oostzijde is de bebouwing niet op de wallen georiënteerd, maar naar de Markt(street) en de Helstraat; de buitenrand wordt gevormd door de achtererven, evenals het geval is bij de Beekstraat in relatie tot de tegenwoordige kade. Vanaf de Burgemeester Joostenlaan en het voetpad achter de percelen aan de oostzijde van de Markt zijn er dientengevolge doorzichten mogelijk op de (moes-)tuinen en (voormalig) agrarische schuren in casu de grote, open oorspronkelijk agrarische binnenterreinen. In het westen zorgt de met bomen omzoomde Panheelderbeek voor een visuele afscheiding met de daarachter gelegen sportvelden, begraafplaats en industriehaven.

In het zuiden overheerst het zicht op de druk bevaren Maas en het industriële landschap daarachter. Andersom bekeken, vormt de brede weg langs de kade, min of meer de gedempte benedenloop van de beken volgend, en de weinige vrijstaande onafhankelijke bebouwing een min of meer amorfe ruimtelijke afronding van de kern aan de zuidkant.

Het bebouwingsbeeld wordt over het algemeen gekenmerkt door een traditionele, sobere architectuur. De bebouwing bestaat in hoofdzaak uit één of twee bouwlagen met een kap. De meeste bebouwing is opgetrokken met donkere baksteen, sommige

huizen zijn gepleisterd. Alleen de Merarduskerk, het gemeentehuis en de koopmanshuizen aan de Steenweg vormen daarin bijzondere elementen.

De straatprofielen worden gekenmerkt door een traditionele driedeling met molgoten en een keienbestrating. De straatjes, welke vanaf de Groenstraat naar de kade lopen, zijn met maaskeijtjes aangelegd.

De markt is aangekleed met een sierbestrating, een oude waterpomp (1874), lantaarns in oude stijl, bloembakken, het gemeentewapen in mozaïek en omzoomd met een dubbele bomenrij. Bijzonder straatmeubilair en openbaar groen zijn elders in de historische kern niet of nauwelijks aanwezig. Wel is de vlak na de oorlog aangebrachte openbare straatverlichting het vermelden waard.

Zoals reeds gezegd, speelt wel het groen op de particuliere terreinen een belangrijke rol.

Op de als bijlage opgenomen historisch-ruimtelijke waarderingskaart (Rijksdienst voor de Monumentenzorg, kaartnummer 190 II) zijn de historische structuur- en beeldwaarde van Wessem in hoofdlijnen weergegeven.

Naar uit de beschrijving van het huidig ruimtelijk karakter en de bijgevoegde historisch-ruimtelijke waarderingskaart moge blijken is het beschermingsbelang in de eerste plaats gelegen in de nog overwegend gave historisch-ruimtelijke structuur, met als zwaartepunten de Steenweg, de Markt en de kerksituatie. De belangrijkste stedenbouwkundige componenten daarvan zijn de historische rooilijnen, de schaal van de bebouwing en het traditionele en voor een deel historisch waardevolle bebouwingsbeeld. Een bijzonder, en voor een dergelijke, tamelijk compacte nederzetting vrij uniek aspect daarvan, is de nog ruim aanwezige (voormalige) agrarische bebouwing.

Te beschermen gebied

Bij de bescherming van het dorpsgezicht Wessem ligt het accent op de gave historisch-ruimtelijke structuur van de dorpskern. Als begrenzing is zoveel mogelijk gekozen de rand van het Maasterras en de voormalige wallen, waarbinnen Wessem is ontstaan, omdat deze zowel een duidelijk fysieke als historisch herkenbare begrenzing vormen.

De begrenzing van het dorpsgezicht is weergegeven op kaartnummer 190 I.

Rechtsgevolg aanwijzing

Ter effectuering van de bescherming van het aangewezen dorpsge-

zicht moet ingevolge artikel 37, lid 8 van de Wet op de Ruimtelijke Ordening een bestemmingsplan ontwikkeld worden. De toelichting bij de aanwijzing tot beschermd dorpsgezicht kan wat het beschermingsbelang betreft als uitgangspunt dienen.

Doel van de aanwijzing is, de karakteristieke met de historische ontwikkeling samenhangende structuur en ruimtelijke kwaliteit van het gebied te onderkennen als zwaarwegend belang bij de verdere ontwikkeling binnen het gebied. De aanwijzing beoogt op die wijze een basis te geven voor de verdere ruimtelijke ontwikkeling, die inspeelt op de aanwezige kwaliteiten, daarvan gebruik maakt en daarop voortbouwt.

Geraadpleegde literatuur:

Aa, A.J. Van der
Aardrijkskundig woordenboek der
Nederlanden. dl. 12. Gorinchem,
1849.

Batta, E.C.M.A.; Hermesdorf, B.H.D.;
Munsters, A.J.; Panhuysen, G.W.A.
e.a.
Limburg's verleden. 2 dln. Maastricht,
1960 respectievelijk 1967.

Blok, D.P.
De Franken in Nederland. 3e dr.
Bussum, 1979.

Gysseling, M.
Typonomisch woordenboek van
België, Nederland, Luxemburg,
Noord-Frankrijk en West-Duitsland
(vóór 1226). dl. II. s.l., 1960.

Hanssen, J.H.
Inventarissen van de archieven van
de schepenbank Wessem 1481-1796
en van de gemeente Wessem
1797-1937. Maastricht, 1986.

Linssen, J.
'Over de vroegste geschiedenis van
Wessem'. Publications de la Société
Historique et Archéologique dans le
Limbourg, XCVIII-XCIX (1962-1963)
1-57.

Colofon:

Uitgave van de Rijksdienst voor de
Monumentenzorg, Zeist.

Historisch-geografisch en stede-
bouwkundig onderzoek:
Geojoch (drs. J. Hollestelle), Utrecht.

Foto's:
Algemeen Rijksarchief, 's-Graven-
hage (afb. 2);
Dienst van het Kadaster en de
Openbare Registers, Apeldoorn (afb.
3);
Rijksdienst voor de Monumentenzorg,
Zeist (afb. 1, 4, 5, 6);
Topografische Dienst, Emmen
(omslag).

Kaarten:
Studio Ineke van der Burg, Bilthoven.

Druk:
Staatsdrukkerij 's-Gravenhage.

Verkoopprijs f 10,-.
Deze publikatie is schriftelijk of
telefonisch te bestellen bij het
Distributiecentrum DOP
Postbus 20014
2500 EA 's-Gravenhage.
Telefoon: 070-78 98 80.
Onder vermelding van bestelnummer
of ISBN 90 346 1138 8.

Fotobijlage

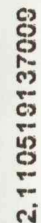
Afb. 1. Ferraris, Carte de Cabinet, 1965 (facsimile herdruk van 1771–1778), blad Maaseyck, fragment.

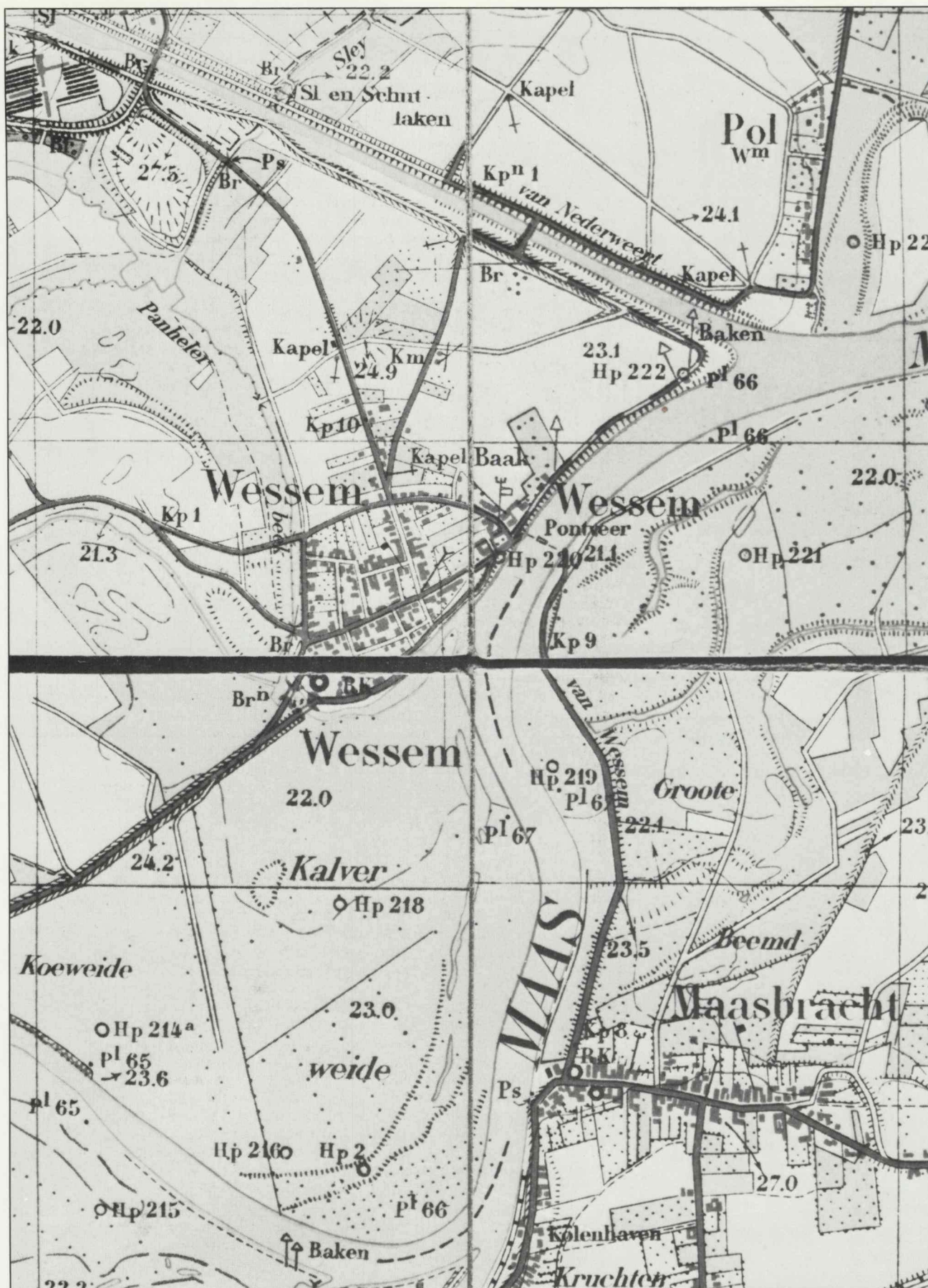
Afb. 2. Tranchot/Müffling, Kartenaufnahme der Rheinlande, 1967–1971 (facsimile herdruk van 1803–1820), blad Stevensweert, fragment (A.R.A., RST 146).

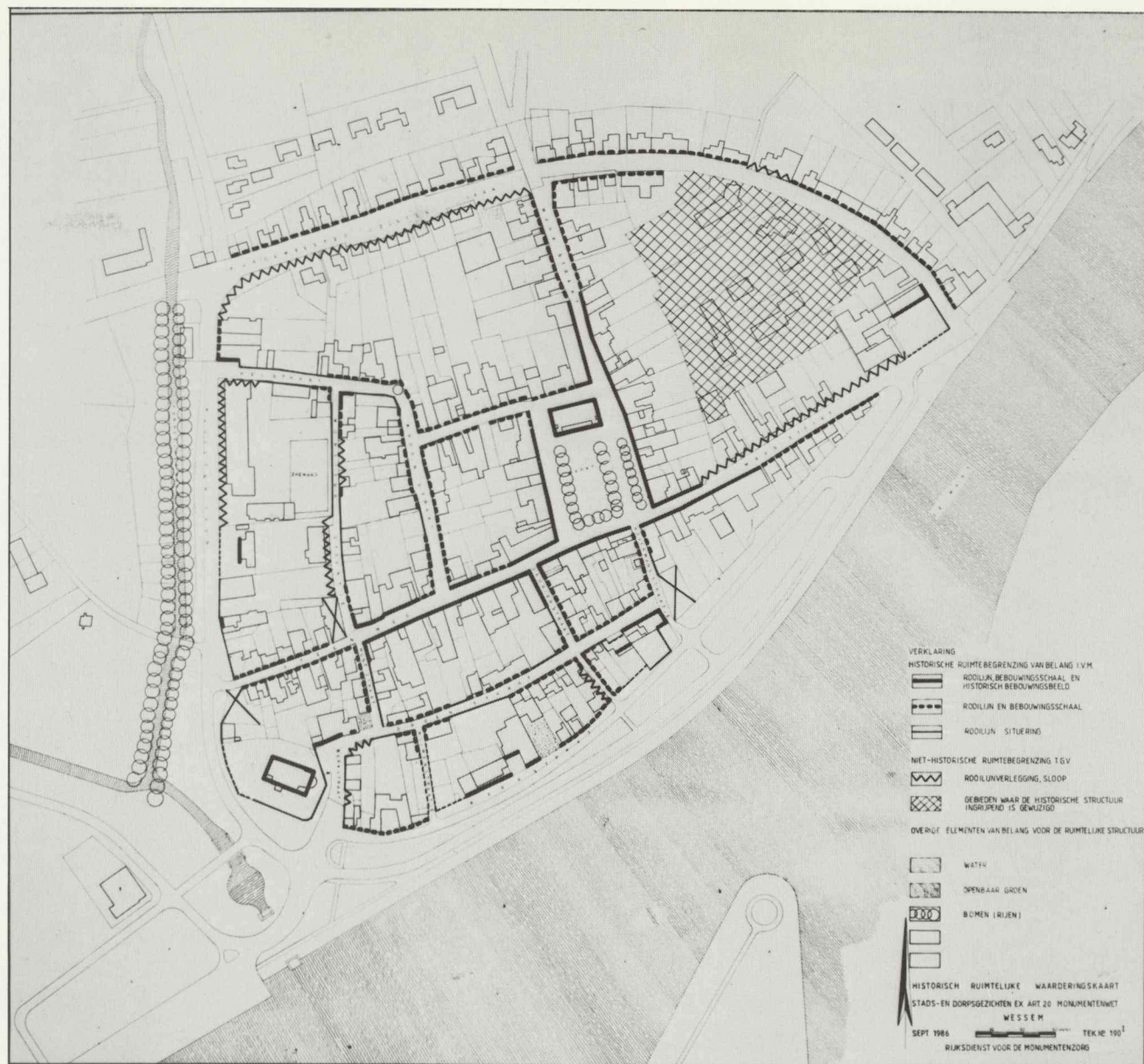
Afb. 3. Kadastraal minuutplan gemeente Wessem, 1820, fragment.

9

Afb. 5. Topografische Kaart van het Koninkrijk der Nederlanden, schaal 1:25.000, verkend 1934, bladen 745, 746, 749, 750, fragment.

Afb. 6. Historisch-ruimtelijke waarderingskaart, 1986.

